

VYUŽITÍ KONCEPTU ECDL V RÁMCI REKVALIFIKACÍ

V OBLASTI ZÁKLADNÍ OBSLUHY OSOBNÍHO POČÍTAČE A POČÍTAČOVÉ GRAMOTNOSTI

ÚVODNÍ INFORMACE

Tento dokument byl vypracován na základě podnětů a na žádost některých úřadů práce a řady akreditovaných komerčních a veřejných vzdělávacích institucí, které se účastní na přípravě a realizaci rekvalifikačních kurzů v oblasti základní obsluhy osobního počítače.

Cílem dokumentu je poskytnout všem zúčastněným subjektům praktické zkušenosti a podklady pro přípravu a realizaci rekvalifikačních kurzů a/nebo pro jejich vyhodnocování.

VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Sylabus ECDL ... je mezinárodně platný, jednotný a veřejně dostupný dokument (http://www.ecdl.cz/zakladni_moduly.php), který může být libovolně využit jako podklad pro přípravu na ECDL testy a/nebo pro přípravu vzdělávacích programů v oblasti základní počítačové gramotnosti.

Testy ECDL ... představují praktický proces, jehož cílem je ověřit, zda je libovolná osoba schopna využívat základní informační a komunikační technologie alespoň na takové úrovni, která odpovídá mezinárodně dohodnuté definici počítačové gramotnosti (ECDL Sylabus).

Moduly ECDL ... ECDL Sylabus i testy ECDL se týkají sedmi základních oblastí znalostí a dovedností. Jsou to:

- Modul 1 ... **Základní pojmy informačních a komunikačních technologií**
(teoretické otázky formou výběru jedné ze čtyř možných odpovědí, technologie, hardware, software, fyziologie práce s počítačem, připojení k Internetu, osobní údaje, sociální skupiny, ...)
- Modul 2 ... **Používání počítače a správa souborů**
(úplné základy práce s počítačem, ikony, okna, kopírování souborů, adresáře, nastavení grafického prostředí, počítačové viry, vyhledávání, tisk, ...)
- Modul 3 ... **Zpracování textu**
(práce s jednoduchými textovými dokumenty, tvorba a úprava textu, tabulky, obrázky, vyhledávání, kontrola gramatiky, hromadná korespondence, tisk, ...)
- Modul 4 ... **Tabulkový procesor**
(práce s jednoduchými tabulkami, tvorba a úprava tabulek, zadávání dat, kopírování, jednoduché vzorce a funkce, formátování dat a tabulek, grafy, tisk, ...)
- Modul 5 ... **Použití databází**
(struktura databází, tvorba jednoduché databáze, vkládání a úprava dat, tvorba jednoduchých formulářů a dotazů, tisk, ...)
- Modul 6 ... **Prezentace**
(tvorba a úprava jednoduché prezentace, vzhled, grafické prvky, animace, předvádění, tisk, ...)
- Modul 7 ... **Práce s internetem a komunikace**
(Internet, bezpečnost, vyhledávání, používání formulářů, webové slovníky, webové encyklopedie, elektronická pošta, přílohy elektronické pošty, tisk, ...)

ECDL certifikát ... Mezinárodně platný doklad počítačové gramotnosti držitele. Doklad garantuje, že držitel je schopen využívat počítač ve všech výše vyjmenovaných oblastech alespoň do hloubky definované v ECDL Sylabu.

Osvědčení ECDL Start ... Mezinárodně platný doklad, který garantuje, že držitel je schopen využívat počítač ve čtyřech zvolených oblastech, a to alespoň do hloubky definované v ECDL Sylabu (v odpovídající oblasti).

Vzdělávání podle ECDL Sylabu ... je vzdělávací proces, jehož cílem je naučit vzdělanou osobu nejméně takovým znalostem a dovednostem, které definuje ECDL Sylabus. Přitom je důležité, že vzdělávat dle ECDL Sylabu je možné i v jedné vybrané dílčí oblasti, v několika vybraných oblastech nebo ve všech oblastech definovaných v ECDL Sylabu.

Akreditace rekvalifikačních programů ... je schvalovací proces, který je na základě zákona a dohody s MPSV oprávněno samostatně provádět MŠMT.

Akreditované testovací středisko ECDL ... vzdělávací instituce, která je smluvně oprávněna organizovat ECDL testy a má tedy odborné předpoklady i pro vzdělávání podle ECDL Sylabu. Testovací středisko dokládá svoje oprávnění tzv. Certifikátem o akreditaci, jehož platnost je ale podmíněna uvedením střediska v seznamu na oficiálních stránkách ECDL-CZ (<http://www.ecdl.cz/strediska.php>). Akreditaci ostatních subjektů, tj. testovacích místností a testerů není třeba dokládat, neboť národní informační systém pro ECDL testování neumožní, aby byl pro ECDL testování využit jakýkoli aktuálně neakreditovaný subjekt.

STANOVISKO MŠMT

MŠMT zveřejnilo s platností od 1. ledna 2010 dokument „Novinky v oblasti rekvalifikací“ (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/novinky-v-rekvalifikacich>), ve kterém konstatuje, že ECDL test nebo testy je možné považovat za zkoušku dle § 4 vyhlášky č. 176/2009 Sb. na závěr provedených rekvalifikací. MŠMT bude nadále akreditovat rekvalifikační „počítačové kurzy“, které nejen svým obsahem vychází z mezinárodního ECDL Sylabu, ale také které budou zakončovány nejméně dvěma vybranými ECDL testy, tj. testy, které odpovídají obsahu rekvalifikačního vzdělávání.

STANOVISKO NÁRODNÍHO LICENCIÁTA ECDL – ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO KYBERNETIKU A INFORMATIKU (ČSKI)

Zahrnutí konceptu ECDL jako obsahového standardu rekvalifikací a hlavně jako nástroje pro ověřování získaných znalostí a dovedností v oblasti obsluhy osobního počítače je jednoznačně správným krokem. Dochází tak k posunu a ke sladění standardů základního stupně počítačové gramotnosti v ČR s principy uznávanými Evropskou komisí a mnoha zeměmi EU (například tisková zpráva http://www.ecdl.cz/aktuality_zajimavosti.php - k vydání 9 miliónového ECDL indexu).

JAK TEDY VHODNĚ VYUŽÍT MEZINÁRODNÍ KONCEPT ECDL DO REKVALIFIKAČNÍCH KURZŮ?

Koncept ECDL lze v rámci rekvalifikací využívat následujícími způsoby:

1. Nástroj napomáhající výběru kvalitní a kompetentní vzdělávací organizace

Počítačové kurzy v rámci rekvalifikací mohou provádět jakékoli organizace, které splní požadavky zákona a disponují akreditovaným vzdělávacím programem. Akreditovaný vzdělávací program ale není automaticky garancí jeho kvalitní realizace. Je-li dominantním kritériem výběru vzdělávací organizace cena, nelze vyloučit, že kvalita vzdělávacího procesu nebude mít potřebnou úroveň. Úspora finančních prostředků pak může být kontraproduktivní a smysl rekvalifikace může být ohrožen.

MŠMT se v rámci procesu akreditace rozhodlo akreditovat pro určité pracovní činnosti a odpovídající rekvalifikační kurzy jen ty vzdělávací organizace, které disponují mezinárodní licencí pro ECDL testování. Vzhledem k náročným procedurám odborné přípravy, předepsaným mezinárodními pravidly konceptu ECDL, je u těchto organizací garantována odborná způsobilost v oblasti počítačového vzdělávání na úrovni počítačové gramotnosti. Výběr takovýchto akreditovaných vzdělávacích organizací pro poskytování rekvalifikačních kurzů tedy do značné míry garantuje smysluplnost a účelnost vynaložených finančních prostředků v oblasti rekvalifikačních kurzů. Jako velmi vhodné se jeví kombinovat ve výběrových řízeních kritérium ceny s podmínkou akreditace vzdělávací instituce jako testovacího střediska konceptu ECDL.

2. Motivační nástroj zvyšující účinnost rekvalifikací

Pokud není vzdělávací proces zakončen objektivní a nezávislou zkouškou nabytých znalostí a dovedností, věnuje obvykle velká část vzdělávaných osob procesu vzdělávání minimální pozornost. Naprosto stejná situace nastává, pokud je závěrečná zkouška jen formální nebo je prováděna bez kontrolních mechanismů stejnou organizací, která prováděla vzdělávání.

ECDL testování je striktně kontrolovaný proces, kde je pomocí řady řízených procesů dosaženo standardizace, objektivity a nezávislosti provádění a hodnocení testů. Testy jsou hodnoceny anonymně a podle závazné metodiky. Podvržení nebo zneužití ECDL je prakticky vyloučeno. Je-li o těchto skutečnostech rekvalifikovaná osoba předem kvalifikovaně informována, pak vzroste účinnost rekvalifikace jako vzdělávacího procesu několikanásobně.

V celé řadě evropských zemí je certifikát ECDL podmínkou pro výkon některých povolání. V České republice ještě sice není legislativa na takové úrovni, je však jen otázkou času, kdy se dostaneme na úroveň ostatních zemí i v této oblasti.

3. Nástroj pro ověření výsledků rekvalifikací

Výsledky ECDL testů objektivně odhalí, zdali bylo rekvalifikací dosaženo požadovaného výsledku, tj. zda se skutečně rekvalifikovaná osoba „něco“ naučila. Na rozdíl od řady jiných postupů ověřování znalostí jsou ECDL testy nekompromisní a řeší problém možného střetu zájmů u vzdělávací organizace. Není možné tedy „upravit“ výsledky závěrečné zkoušky tak, aby většina rekvalifikovaných osob úspěšně „prošla“.

Na základě předchozí dohody s úřadem práce a vzdělávací organizací je dokonce možné poskytnout úřadům práce zpětnou vazbu v podobě analýzy získaných znalostí a dovedností v rámci rekvalifikačního kurzu. Tato analýza může být následně využita pro další „dovzdělávání“ rekvalifikovaných osob nebo na účinnější vzdělávání. Díky objektivitě testování může úřad práce posoudit kvalitu vzdělávacího programu a vzdělávací organizace a provést porovnání s ostatními například v jiných lokalitách.

4. Nástroj zvyšující šanci rekvalifikovaných osob na uplatnění na trhu práce

Pokud jsou rekvalifikované osoby smysluplně schopny absolvovat rekvalifikační kurz, jehož obsah pokrývá nejméně 4 moduly ECDL Sylabu, pak je možné využít možnosti získání některého z mezinárodně uznávaných ECDL dokladů. Osvědčení ECDL (za čtyři libovolné ECDL moduly) a ECDL Certifikát (za sedm modulů ECDL Sylabu) dokládají budoucím zaměstnavatelům, že jejich držitelé jsou zcela nebo částečně počítačově gramotní a že jejich znalosti a dovednosti práce s počítačem budou kladnou odpovědí na obvyklou nejasnou otázku zaměstnavatelů „Umíte pracovat s počítačem?“.

Přijetí principů konceptu ECDL v Evropě i dosavadní zkušenosti z praxe garantují, že držitelé některého z ECDL dokladů mají objektivně vyšší šanci na vlastní uplatnění na trhu práce nejen v ČR.

ZVLÁDNOU REKVALIFIKOVANÉ OSOBY ECDL TESTY?

ECDL testy jsou modulární a jednotlivé moduly se liší nejen svým zaměřením, ale také svojí obtížností. Obtížnost je však relativní a závisí na pohledu a schopnostech requalifikované osoby. To co je pro jednoho složité a těžké, to je pro druhého snadné. Klíčem k úspěchu requalifikací tedy není pouze výběr kvalitní vzdělávací organizace a využití konceptu ECDL, ale i vhodná volba oblastí vzdělávání (modulů ECDL Sylabu) vzhledem k cílové skupině, jejíž schopnosti a vstupní zkušenosti jsou často velmi různorodé a odlišné.

MŠMT rozlišuje v oblasti requalifikace ICT mimo jiné tyto „akreditované pracovní činnosti“ (terminologie MŠMT):

- **„Základy obsluhy osobního počítače (dle sylabu ECDL; v rozsahu 40-79 hodin)“**
- **„Obsluha osobního počítače (dle sylabu ECDL; v minimálním rozsahu 80 hodin)“**

Kandidáty requalifikačních kurzů lze rozdělit (podle jejich vstupních znalostí) v zásadě do čtyř skupin:

1. Osoby s nulovými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi v oblasti práce s počítačem

Tyto osoby má smysl vzdělávat pro práci s počítačem pouze v minimálním rozsahu ECDL Sylabu. Po skončení requalifikace by měli být absolventi schopni základních úkonů s počítačem a měli by umět komunikovat elektronickou poštou a využívat některých služeb Internetu. Těmto znalostem a dovednostem odpovídá modul 2 ECDL Sylabu, tj. **„Používání počítače a správa souborů“** a modul 7, tj. **„Práce s internetem a komunikace“**.

Requalifikované osoby, které úspěšně prošly podobným kurzem, by měly být schopné uplatnit se v pracovních pozicích, ve kterých se setkávají s počítačem nepravidelně nebo nárazově a kde je počítač vedlejším nástrojem. Tento typ kurzu může také dobře sloužit jako doplňkový či podpůrný kurz pro jinam odborně zaměřené pozice, kde je trvale používána jednoúčelová počítačová aplikace, například účetnictví, skladová evidence a podobně.

Největší skupinu osob, pro kterou je tento typ kurzu vhodný, tvoří jinak odborně znalé osoby, tj. osoby, jejichž odborná způsobilost nesouvisí přímo s počítači. Tyto osoby potřebují znalosti práce s počítačem alespoň v takovém rozsahu, aby byly schopné kontaktovat okolí při hledání svého uplatnění na trhu práce, při vyhledávání a zpracování zakázek, při získávání informací v oblasti své způsobilosti a podobně. Znalosti práce počítačem v rozsahu modulu 2 a 7 ECDL Sylabu jsou čím dál tím častěji okolím vnímány jako samozřejmá a očekávaná kompetence.

V souladu s požadavky MŠMT je možné akreditovat a následně realizovat requalifikační kurz, který pokryje nejméně dvě oblasti počítačové gramotnosti v rozsahu 40-79 hodin. U tohoto typu requalifikačních kurzů a u této skupiny requalifikovaných osob lze reálně očekávat úspěšnost ECDL testů mezi 60 až 70%.

Tento typ počítačových kurzů tedy spadá pod akreditovanou „pracovní činnost“ s názvem: **„Základy obsluhy osobního počítače (dle sylabu ECDL; v rozsahu 40-79 hodin)“**.

2. Osoby s malými znalostmi a dovednostmi v oblasti práce s počítačem

Pro účastníky requalifikačních kurzů s malou vstupní úrovní počítačové gramotnosti, tj. pro osoby, které občas využívají počítač doma nebo v zaměstnání, „nahlíží dětem nebo kolegům v práci přes rameno“, jde jim to pomalu a potřebují častou asistenci, pro tyto osoby není určité vhodné využít kompletní ECDL testy ze všech oblastí ECDL Sylabu (tzv. ECDL komplet“), neboť záběr tematických oblastí je pro tuto skupinu příliš různorodý. Pro tuto skupinu osob je k dispozici širší nabídka možností pro zaměření requalifikací. Lze účelně kombinovat dva nebo tři moduly ECDL Sylabu. Kombinací modul 2 ECDL Sylabu, tj. **„Používání počítače a správa souborů“** a modul 7, tj. **„Práce s internetem a komunikace“**, lze smysluplně doplnit například o modul 3 **„Zpracování textu“**.

Requalifikované osoby, které úspěšně prošly takto zaměřeným kurzem, by měly být schopné uplatnit se v pracovních pozicích, ve kterých se setkávají s počítačem pravidelně, nikoli po celou pracovní dobu a kde je počítač jedním z několika pracovních nástrojů. Tento typ kurzu může také dobře sloužit jako doplňkový či podpůrný kurz pro jinam odborně zaměřené pozice.

Tento typ počítačových kurzů také spadá pod akreditovanou „pracovní činnost“ s názvem: **„Základy obsluhy osobního počítače (dle sylabu ECDL; v rozsahu 40-79 hodin)“**.

3. Osoby s vlastní zkušeností s počítačem v různém směru

Tyto osoby obvykle před absolvováním kurzu tvrdí, že počítač občas používají, že jsou schopné používat elektronickou poštu, Internet a psát dopisy. Pro tyto osoby je statisticky nejvhodnější (údaje platné pro ČR) requalifikace v rozsahu čtyř modulů ECDL Sylabu, a sice modul 2 **„Používání počítače a správa souborů“**, modul 3 **„Zpracování textu“**, modul 4 **„Tabulkový procesor“** a modul 7, **„Práce s internetem a komunikace“**. Zde je však MŠMT doporučovaná maximální časová dotace kurzu 79 hodin na hranici, pro méně zkušené osoby je účelná delší doba vzdělávání.

Requalifikované osoby, které úspěšně prošly takto zaměřeným kurzem, by měly být schopné uplatnit se v typicky administrativních pracovních pozicích, ve kterých se setkávají s počítačem pravidelně, většinou po celou pracovní dobu a kde je počítač jedním z hlavních pracovních nástrojů. Na závěr tohoto requalifikačního kurzu mohou úspěšní absolventi získat mezinárodní doklad Osvědčení ECDL Start.

Tento typ počítačových kurzů může spadat pod akreditovanou „pracovní činnost“ s názvem: „**Základy obsluhy osobního počítače (dle syllabu ECDL; v rozsahu 40-79 hodin)**“ a nebo, je-li časová dotace delší, pak může spadat pod akreditovanou „pracovní činnost“ s názvem: „**Obsluha osobního počítače (dle syllabu ECDL; v minimálním rozsahu 80 hodin)**“.

Některé úřady práce si se vzdělávacími organizacemi vytvářejí takové smluvní podmínky, aby bylo možné teprve v průběhu či na závěr vzdělávací části rekvalifikace operativně rozhodnout, která z rekvalifikovaných osob je vhodným kandidátem na testy ECDL a která nikoli. Tato praxe má svá racionální pro a i proti. Ve skutečnosti totiž nedojde ke hmatatelné úspoře finančních prostředků, jak to na první pohled může vypadat, ale ke snížení účinnosti a výstupů rekvalifikace. Pro některé rekvalifikované osoby to ale může být méně stresující a tedy vhodnější.

4. Osoby s profesní či školní zkušeností s počítačem v různém rozsahu

Pro účastníky kurzů, kteří již běžně pracovali s některými kancelářskými aplikacemi (např. přišli o kvalitní pracovní příležitost z důvodu hospodářské krize) lze využít úroveň „ECDL komplet“, tj. rekvalifikovat je v rozsahu všech sedmi ECDL modulů. Přitom pojem „běžná práce s kancelářskými aplikacemi“ je ale třeba chápat důsledně. Nelze jej například zaměnit za fakt, že účastník se účastnil během studia výuky informatiky.

Velmi účelné může být také omezení obsahu rekvalifikačního kurzu na méně než sedm modulů ECDL Syllabu, a to například tehdy, pokud se modul 5 „Použití databází“ nebo modul 5 „Prezentace“ jeví rekvalifikované osobě jako „exotické“. Tento pohled je v ČR, na rozdíl od západní Evropy, poměrně obvyklý.

Tento typ rekvalifikačního kurzu je časově náročnější a vyžaduje profesionální nasazení vzdělávací organizace a vhodnou skupiny rekvalifikovaných osob. Na závěr tohoto rekvalifikačního kurzu mohou úspěšní absolventi získat mezinárodní doklad počítačové gramotnosti Osvědčení ECDL Start nebo plnohodnotný ECDL Certifikát.

Úspěšní absolventi těchto kurzů mohou najít uplatnění v celé škále pracovních pozic. Jako vhodné pozice lze označit náročnější administrativní pozice, obchodní cestující, prodejce, nižší organizační vedoucí a podobně, kde je počítač hlavním pracovním nástrojem.

Tento typ počítačových kurzů spadá pod akreditovanou „pracovní činnost“ s názvem: „**Obsluha osobního počítače (dle syllabu ECDL; v minimálním rozsahu 80 hodin)**“.

JAKOU ÚSPĚŠNOST ECDL TESTŮ LZE OČEKÁVAT A JAK DOLOŽIT ÚSPĚŠNÝ VÝSLEDEK REKVALIFIKACE?

V každém případě je třeba počítat s tím, že úspěšnost účastníků ECDL testů na závěr rekvalifikací pravděpodobně nebude vždy 100%, a to zejména na první pokus. Pro úplnost je třeba také dodat, že každý účastník rekvalifikačních kurzů, tak jako každý jiný uchazeč o ECDL certifikát, má z pohledu mezinárodních pravidel možnost jednotlivé neúspěšné testy opakovat a získat tak i později, třeba i po ukončení rekvalifikace, některý z mezinárodně platných ECDL dokladů. Přitom opravné testy si může absolvent kurzu hradit sám z vlastní iniciativy. Není vyloučena ani varianta, že opravné testy mohou být hrazeny z prostředků na rekvalifikaci, viz výklad vyhlášky č. 176/2009 Sb., která připouští opravnou zkoušku, nicméně rozhodnutí je pochopitelně na úřadu práce.

Po absolvování kurzu bude vydáno dle zákona „Osvědčení o rekvalifikaci“ a odpovídající mezinárodní doklad o úspěšném absolvování ECDL testů (tj. „ECDL Certifikát“ - v případě sedmi úspěšných ECDL testů, „Osvědčení ECDL Start“ - v případě nejméně 4 úspěšných testů, anebo „ECDL index“ - v případě 1 až 3 úspěšných testů).

Z pohledu výkladu „rekvalifikační legislativy“ není ani vyloučena varianta, že o úspěšnosti rekvalifikace jako celku rozhodne zkušební komise (statutární zástupce vzdělávacího zařízení, garant kurzu a akreditovaný tester ECDL) jiným způsobem. Úspěšnost rekvalifikace nemusí být podmíněna úspěšností ve všech ECDL testech. Zkušební komise může například rozhodnout, že za úspěšnou rekvalifikaci bude považována rekvalifikace osoby, která úspěšně složí dva ze tří ECDL testů a podobně.

V případě „smíšených“ rekvalifikačních kurzů, například kurzů typu „Základy účetnictví a obsluha počítače“, logika věci předpokládá, že ECDL testy budou použity pouze jako část závěrečné zkoušky a úspěšnost rekvalifikace se bude dokládat nejen výše uvedenými doklady, ale také výsledky dílčí zkoušky z oblasti účetnictví.

Zpracoval manažer ECDL-CZ, Ing. Jiří Chábera, 224 904 200, chabera@ecd.cz, Praha, 20. dubna 2010